

ject is proved. The modern research scholars and practitioners about problems of implementing competence-based approach to learning outcomes, conditions of formation of competences and main categories of competencies and characteristics of a competent professional is overviewed. The results of the analysis process of training future science teachers in view of formation of professional competence, which are indicate that professionally competent science teacher should have theoretical knowledge of the theory of pedagogy, understand the features of modern learning technologies of studying and patterns of educational trends, be able to independently acquire new knowledge and use them in real practical situations, to develop professional and social and personal abilities, creativity, initiative, critical thinking, creativity. The above expediency of interdisciplinary studies and synthesizing systems of studying, integration are aimed at ensuring that knowledge and skills in computer science to motivate students the successful learning the professional disciplines and practical cycle and provide special methodological and methodical preparation of teachers in close connection with the formation of information culture and preparation for the practical using of new information technologies in their professional activities. The conditions and directions of formation of professional competence in the study subjects and general training are considered. These examples of practical tasks from the disciplines of training cycle («Methods of teaching computer science», «Computer graphics», «Basics of multimedia»), the implementation of which is the basis for the preparation of competitive labor market science teachers, namely: encourage students to form reflective components through the development of their professional skills to analyze their own professional actions and correlate obtained results with the predicted. Is defining methods of develop of competence to achieve the expected results of learning in higher education.

Keywords: educational process, competency approach, training of future science teachers, professional competence, new information technologies, interdisciplinary training system of study.

Стаття надійшла до редколегії 10.05.2017

УДК 378.03

Світлана ПАРШУК

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: s-parshuk@mail.ru

ВІДРОДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглянуто поняття загальнокультурної грамотності та проаналізовано формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших. Саме тому вчитель початкової школи має бути взірцем культури для своїх вихованців, а проблема формування загальнокультурної грамотності у майбутніх вчителів початкової школи завжди буде актуальним питанням у підготовці фахівців початкової освіти.

Ключові слова: компетентність, загальнокультурна грамотність, загальнокультурна компетентність, загальнонаціональні традиції.

У сучасних умовах стає необхідним посилення культуротворчої ролі освіти, з'являється новий ідеал «людини культури», який володіє загальнокультурною компетентністю, що визначає його активну життєдіяльність, здатність орієнтуватися в різних областях соціального й професійного життя, гармонізує внутрішній світ і відносини із соціумом.

Концепцією «Нової української школи» передбачено вивчення ключових компетентнос-

тей, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Однією з десяти ключових компетентностей є обізнаність та самовираження у сфері культури – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття. Ця компетентність пе-

редбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Вчитель початкової школи має бути взірцем культури для своїх вихованців, саме тому, проблема формування загальнокультурної грамотності у майбутніх учителів початкової школи завжди буде актуальним питанням у підготовці фахівців початкової освіти.

Саме тому вбачаємо пряму залежність якості і темпів розбудови національної освіти в Україні від якості підготовки нової генерації педагогічних кадрів, про що йдеться в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, нових концепціях виховання і навчання учнів загальноосвітніх шкіл України [3].

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти національний «компонент» змісту освіти передбачає досконале володіння українською мовою, підвищення ролі українознавства як дисципліни, що синтезує національні традиції та сучасну українську культуру; обізнаність з кращими зразками національної науки, літератури, мистецтва [2].

в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Широкому колу питань професійної підготовки сучасного вчителя національної школи України присвячені праці А.Алексюка, Т. Братченко, В. Бондаря, В. Зелюк, Н. Кічук, В. Кузя, Ю. Руденка, О. Мороза, О. Савченко, О. Семенов, М. Стельмаховича, та ін. Проблему формування ключових компетентностей майбутніх учителів розглядали такі науковці як О. Савченко, С. Гончаренко, І. Тараненко, В.Ковальчук, Н. Кузьміна, Л. Мітіна. Питання формування естетичної культури особистості розглядали науковці С. Кононанець, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Отич, О. Рудницька та ін..

Мета даної статті полягає в визначеності ролі загальнонаціональних традицій українського народу, окресленні основних шляхів формування загальнокультурної грамотності майбутніх учителів початкової школи.

Формування обізнаності та самовираження у сфері культури реалізується через опанування майбутніми учителями загальнокультурної компетентності.

Концепцією «Нової української школи» передбачено вивчення ключових компетентностей, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які

здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Однією з десяти ключових компетентностей є обізнаність та самовираження у сфері культури – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Одним з завдань виховання молодших школярів є формування загальнокультурної компетентності, що припускає орієнтацію в першоджерелах культури – творах художньої літератури, народної творчості, музичного, образотворчого, театрального мистецтва, музейних експозиціях, творах якщо не наукової, то хоч би науково-популярної літератури. У зв'язку із цим можна сказати, що культурологічний аспект – найважливіший підхід сучасної освіти у вихованні молодшого школяра.

Засвоєні й примножені не одним поколінням, відшліфовані тисячолітнім досвідом народні традиції несуть у собі духовні та моральні цінності, що мають велике значення для сучасної системи навчання й виховання.

Перед навчальними закладами України стоїть важливе завдання -- виховання справжнього громадянина й патріота країни. Основною метою виховання є набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу.

Нашим дітям будувати майбутнє, та щоб впевнено орієнтуватися в житті, щоб стати освіченим і творити майбутнє нації, діти повинні знати минуле народу, культуру, традиції, звичаї. Предки залишили нам у спадщину величезне багатство, і наш обов'язок – не тільки не втратити нічого з неоціненних скарбів, а й примножити їх і передати наступним поколінням, а головне – не розучитися творити, як творили наші предки.

Відродженню національної культури і вихованню української ментальності сприяють уроки естетичного спрямування. Вивчення художніх народних промислів і ремесел на них є складовою системою трудової підготовки. Воно сприяє художньо-трудовому та художньо-естетичному розвитку учнів.

Поглиблене вивчення учнями народних ремесел як складової частини національної культури підпорядковується формуванню націо-

нальної самосвідомості, засвоєнню знань, умінь і навичок, необхідних для всебічного розвитку особистості, підготовки до життя.

На уроках трудового навчання вчителя ознайомлюють учнів з народними традиціями, навчають розпису, виготовленню народної іграшки та писанкарству. Не забувають про таку перлину народної творчості як інкрустація соломкою, в'язання віників. Значного поширення на уроках трудового навчання в школі набули такі види художнього промислу та ремесел як вишивка, різьба, лозоплетіння тощо.

Українська школа має багатий досвід включення учнів у продуктивну (творчу) працю. У нових умовах вона прагне зберегти і зміцнити традиційні форми організації продуктивної праці учнів та створити нові, що дозволяють здійснити трудове виховання на основі різних засобів навчання, серед яких відродження національних трудових традицій українського народу, які виховують патріотизм.

У 1 класі вивчають тему «Знаки державної символіки (2 год).

В учнів формується уявлення про герб і прапор – символи незалежності держави, про значення кольорів на прапорі. Практична робота учнів полягає у виготовленні паперових прапорців та колективному виготовленні з кольорового паперу державних символів [5].

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: розуміє значення державної символіки, кольорів на прапорі нашої держави;
- 2) графічні: орієнтується у зображеннях знаків державної символіки в малюнках підручника;
- 3) практичні: володіє прийомами роботи з папером, виявляє активність у складі творчої групи.

Вивчаючи тему «Світ професій «Людина і художні образи» (1 год), учні ознайомлюються з творами декоративно-ужиткового мистецтва. Проводиться практична робота (на вибір учителя):

1. Виготовлення килимка в техніці плетіння з паперових смужок.
2. Шкільна зустріч з художниками побуту або екскурсія на їхні робочі місця.

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: розрізняє твори декоративно-ужиткового мистецтва, називає окре-

мі художні професії (художників декоративно-ужиткового мистецтва, дизайнерів з оформлення кімнат), розрізняє види і результати художньої творчості;

- 2) графічні: виокремлює представників професій типу «людина – художні образи» за їхнім зовнішнім виглядом на фотографіях, слайдах, під час перегляду діафільмів, відеофільмів;
- 3) практичні: готує і прибирає робоче місце, дотримується правил безпечної праці при роботі з ножицями, в правильній послідовності виконує плетіння паперових смужок.

Під час вивчення теми «Макетування предметів хатнього інтер'єру» (3 год) в учнів формується уявлення про конструкційні особливості предметів хатнього вжитку минулих епох та сучасні.

Проводиться практична робота (на вибір учителя):

1. Макетування меблів із сірникових коробок або іншими способами.
2. Ліплення декоративного посуду.
3. Виготовлення настінних прикрас з різних матеріалів.

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: орієнтується в конструктивних особливостях предметів хатнього вжитку;
- 2) графічні: зображує декоративний посуд, меблі, настінні прикраси і оздоблює їх орнаментальними візерунками;
- 3) практичні: організовує місце для художнього конструювання, використовує конструктивні особливості зразків предметів хатнього вжитку в процесі виготовлення виробів.

У 2 класі, вивчаючи тему «Художня вишивка в українському побуті» (2 год), учні вивчають види художніх швів, оздоблювальні шви на рушниках і серветках, а також традиційні художні образи місцевих вишивок.

Проводиться практична робота (на вибір творчих груп учнів):

1. Виготовлення серветок з бахромою і вишивкою. Шов «голку вперед».
1. Оздоблення краю серветки швом «через край».
2. Вишивання по контуру предметних малюнків швом «голку назад».
3. Вишивання декоративними швами на іграшкових рушниках.

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: орієнтується в назвах декоративних швів правильно називає матеріали, інструменти і пристосування для вишивання, супроводить діалогічним мовленням графічні і художньо-трудова дії;
- 2) графічні: робить замальовки для декоративних вишивок. зображає декоративні шви, виконує варіанти візерунків традиційних місцевих вишивок на макетах серветки і рушника, колективно планує послідовність художньо-трудова дій за малюнками;
- 3) практичні: утворює бахрому на серветках способом висмикування ниток, вишиває декоративними швами «голку вперед», «через край», «голку назад» або іншими.

Вивчаючи тему «Художні техніки декоративно-ужиткового мистецтва» (3 год.), учні 3 класу вивчають український етнодизайн, сучасні і традиційні види художньої праці, вишивання і в'язання як види української народної творчості.

Проводиться практична робота (на вибір учителя й учнів):

1. Тренувальні вправи з вишивання на клаптиках тканини та канві.
2. Створення геометричних орнаментів для вишивок, перенесення малюнків на тканину.
3. Виготовлення ковдри у техніці «клаптикової графіки».

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: наводить приклади сучасних і традиційних видів художньої праці;
- 2) графічні: планує послідовність технік вишивання і в'язання;
- 3) практичні: вишиває серветку маніжки, пояси швами «ланцюжок», «змійка «хрестик», «низинка» (на вибір), в'яже найпростіші вироби: ланцюжок, круги, квадрати; об'яже серветки, хустини; дотримується безпечних і правильних прийомів роботи з голкою і гачком.

Вивчаючи у 4 класі тему «Художні техніки декоративно-ужиткового мистецтва» (3 год), учні вивчають види декоративно-ужиткового мистецтва: художня вишивка, макраме, ткацтво, бісерне низання. Також вивчають ритм як засіб композиційної виразності у творах декоративно-ужиткового мистецтва.

Проводиться практична робота (на вибір учителя й учнів):

1. Вишивання в різних техніках: «хрестиком», «низинкою», «гладдю» або іншими.
2. Техніка виконання вузликового ланцюжка (макраме).

При цьому в учнів формуються такі групи умінь:

- 1) мовленнєві: розповідає про рушник як народний символ українців, називає оздоблювальні шви, вузли макраме, знає лексичне значення слова гердан;
- 2) графічні: пояснює символічні візерунки на зображеннях рушників («життєва доля» і «життєві стежини», «дерево життя»), розрізняє в зображеннях знаряддя для прядіння, ткацтва, прасування (терниця, гребінь, рубель, качалка, ткацький верстат);
- 3) практичні: порівнює міцність ниток різного походження, класифікує нитки з опорою на інструкції, вишиває за традиційними місцевими узорами «хрестиком», «низинкою», «гладдю», дотримується безпечних прийомів роботи голкою, уміє в'язати вузликовий ланцюжок, складає найпростіші гердани з бісеру.

Таким чином, педагогічно організована праця дітей має величезні можливості для їх громадянсько-патріотичного виховання. У трудовій діяльності створюються великі можливості для розвитку в дітей цілеспрямованості, наполегливості, волі, вищих людських почуттів і кращих моральних якостей. Проте цілком очевидно, що ці можливості можна використати по-різному, залежно від того, наскільки педагог знає розвиваючі можливості праці і володіє вміннями реалізувати їх у повсякденній педагогічній роботі.

Відродження національної системи виховання треба починати з національного відродження майбутніх учителів, пробудження їхньої національної свідомості, гідності, поглиблення знань з історії рідного краю, фольклору, літератури, мистецтва, знання рідної мови, її культурно-історичних функцій. Успіх реалізації програми національного виховання в Україні буде значною мірою залежати від того, як педагог зуміє перебудувати свої взаємовідносини в навчально-виховному процесі на основі співробітництва і співдружності, творчого мислення і педагогічного пошуку, розуміння особистості учня.

Підготовка студентів до національного виховання учнів початкових класів – це організація навчально-виховного процесу студентів, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності особистості майбутнього вчителя початкових класів; набуття ним необхідного мінімуму знань, умінь і навичок для успішного результату майбутньої виховної діяльності національної спрямованості. З метою з'ясування готовності студентів до національного виховання учнів молодших класів нами було запропоновано анкетування студентів випускних курсів факультету дошкільної та початкової освіти. В анкетуванні взяли участь 50 студентів випускних курсів Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського.

Як з'ясувалося, студенти не обізнані з державними і методичними документами з національного виховання учнів, не ознайомлені з концепціями національного, громадянського, патріотичного виховання молоді.

Нами було запропоновано студентам-випускникам картки самооцінки щодо а) ставлення майбутніх учителів до національного виховання (табл. 1) та впевненості студентів у своїй готовності до національного виховання учнів (табл. 2).

Таблиця 1 – Ставлення до національного виховання студентів-випускників

Характер ставлення		Відповіді студентів (%)
має суттєве значення	позитивне	82
не маю чіткої позиції	індиферентне	18
не обов'язково	негативне	–

Таблиця 2 – Ступінь упевненості студентів у своїй готовності до здійснення національного виховання у початковій школі (%)

№ з/п	Варіанти відповідей	Кількість студентів (%)
1	Переконаний, що готовий	4
2	Вважаю, що готовий	20
3	Є сумніви щодо певної готовності	70
4	Впевнений, що не підготовлений	6

Як засвідчує таблиця, 82% студентів-випускників переконані в необхідності здійснення національного виховання у початковій

школі, 18% – з них не мають чіткої позиції, у них виявилось індиферентне ставлення. Студентів з негативним ставленням не було виявлено.

Як засвідчує таблиця, тільки 4% студентів висловили переконаність до національного виховання учнів, ще 20% – уважаються, що готові до цієї роботи. 70% майбутніх учителів виявили сумнів щодо повної готовності до здійснення національного виховання у школі, а 6% респондентів оцінили свою готовність негативно.

Проведений нами порівняльний аналіз програм на півдні і на заході України за дисциплінами педагогічного циклу засвідчив, що їх зміст суттєво відрізняється. Так, у програмах педагогічних дисциплін педагогічних факультетів півдня України не закладено повною мірою формування проєктивних умінь щодо здійснення національного виховання в початковій школі. Взагалі питання організації та планування національного виховання в початковій школі недостатньо висвітлюється у програмах вищих педагогічних навчальних закладів півдня України, що потребує більш глибокого дослідження даної проблеми, пошуку шляхів для більш ефективної підготовки майбутніх фахівців початкової школи до національного виховання учнів.

Вивчення реального стану готовності вчителів і студентів до здійснення національного виховання дозволили виявити низку труднощів. З-поміж них: наявність розриву між теорією і практикою виховання, що призводить до руйнування традиційних механізмів моральності; девальвація загальнолюдських цінностей, нездоровий вплив засобів масової інформації на особистість молодшого школяра; недостатній зв'язок з батьками, громадськими організаціями, позашкільними навчальними закладами; недостатнє забезпечення вчителів необхідними методичними посібниками, сучасною літературою; методична невідповідність учителів до здійснення національного виховання в початковій школі.

Результати аналізу практичної підготовки студентів до національного виховання молодших школярів у вищій школі засвідчив відсутність системи в означеній сфері професійної підготовки, що й спричинило переважно низький і середній рівень володіння виховними вміннями вчителів і випускників. Основною причиною такого стану готовності студенти вбачають у недостатній підготовці майбутніх фахівців до означеного виду професійної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Освіта України. – 2011. – № 1 (січень).
2. Закон України «Про освіту» (Нова редакція) // Освіта. – 2016. – № 43-44. – С. 6-11.
3. Иванова Т.В. Культурологическая подготовка будущего учителя : [монография] / Т.В.Иванова. – К. : ЦВП, 2005. – 282 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики : [колективна монографія] / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Крутенко О.В. Формування ключових компетентностей учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів загальнокультурної компетентності : наук.-метод. посіб./ О.В.Крутенко. – Черкаси: ЧОПОПП, 2014. – 68 с.

References

1. Derzhavnyi standart pochatkovoyi zagalnoyi osvity // Osvita Ukrayiny. – 2011. – № 1 (sichen') [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrayiny «Pro osvitu» (Nova redaktsiya) // Osvita. – 2016. – № 43-44, 6-11 [in Ukrainian].
3. Ivanova T.V. Kulturologicheskaya podgotovka buduschogo uchitelya : [monografiya]. K. : CVP, 2005 [in Russian].
4. Kompetentnisnyi pidhid u suchasniy osviti: svitoviy dosvid ta ukrayinski perspektivi: Biblioteka z osvitnoyi politiki : [kolektivna monografiya]. K. : «K.I.S.», 2004 [in Ukrainian].
5. Krutenko O.V. Formuvannya klyuchovih kompetentnostey uchniv zagalnoosvitnogo navchalnogo zakladu vidpovidno do vimog novih derzhavnih osvitnih standartiv zagalnokulturnoyi kompetentnosti. Cherkasi: ChOIPOPP, 2014 [in Ukrainian].

Паршук С. Н.

ВОЗРОЖДЕНИЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНЫХ ТРАДИЦИЙ УКРАИНСКОГО НАРОДА КАК ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕКУЛЬТУРНОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассмотрено понятие общекультурной грамотности и проанализировано формирование общекультурной компетентности будущих учителей начальной школы. Эта компетентность предусматривает глубокое понимание своей национальной принадлежности как фонда открытого отношения и уважения к различным культурным проявлениям других. Именно поэтому учитель начальной школы должен быть образцом культуры для своих учеников, а проблема формирования общекультурной грамотности у будущих учителей начальной школы всегда будет актуальной в подготовке специалистов начального образования.

Ключевые слова: компетентность, общекультурная грамотность, общекультурная компетентность, общенациональные традиции.

Parshuk S.

REVIVAL OF THE GENERAL NATIONAL TRADITIONS OF THE UKRAINIAN NATION AS ONE OF THE MEANS FOR FORMING THE GENERAL CULTURAL LITERACY OF THE FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

In modern conditions it becomes necessary to strengthen the role of culture-education, arises a new ideal of «human of culture», which possesses the general cultural competence, which determines its vitality, ability to navigate in different areas of social and professional life, harmonizes inner world and its relationship with society.

The concept of «New Ukrainian School» provides studying basic competences, which every individual needs for personal realization, inner development, being active citizen, for social inclusion and employment. These competences are able to provide personal realization and life success throughout life. One of the ten basic competencies is knowledge and self-expressions in culture – the ability to understand art, to form own artistic tastes, independently express ideas, experience and feelings through art.

Building awareness and self-expression in culture is realized through mastering the general cultural competence by future teachers.

General cultural competence is defined as a student's ability to analyze and evaluate the achievement of national and world culture, freely orient in the cultural and spiritual context of modern society, apply methods of self-education focused on general human values.

The formed general cultural competence indicates that a person has certain moral and personal qualities that help her/him to properly define the role of culture, orient in its products, coordinate own behavior with generally accepted moral norms and cultural values.

Therefore, the preparation of future teachers of primary school aims not only on gaining perfect knowledge in academic subjects, but also to acquire skills of general cultural and other competences formation by means of academic disciplines.

Key words: competence, general cultural literacy, general cultural competence, art.

Стаття надійшла до редколегії 11.04.2017